

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både du och miljön tjänar på. Rådgivningens mål är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel.

I Greppa Näringen arbetar du på frivillig basis och kan välja mellan ett antal olika rådgivningsbesök. Tillsammans med rådgivaren tar du fram en rådgivningsplan med konkreta lösningar till nytta för både miljö och ekonomi.

Om projektet

Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och en lång rad företag inom lantbruksbranschen. Finansieringen kommer från EU via Landsbygdsprogrammet. Sedan 2015 finns Greppa Näringen i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtlands län.

Så går du med i Greppa Näringen

Länsstyrelserna beslutar om geografiska gränser och om storleksgränser för gårdar som kan vara rådgivningsmedlemmar och få tillgång till den kostnadsfria rådgivningen. Generellt gäller att man ska bruka mer än 50 hektar och/eller ha mer än 25 djurenheter på gården. Det är även länsstyrelsen man enklast vänder sig till för att få Greppa-rådgivning. Mer information finns på www.greppa.nu

Start och uppföljning

Startbesök med växtnäringsbalans 1Aa

Det första besöket på din gård går ut på att rådgivaren ska lära känna dig och din gård. Tillsammans går ni igenom gårdens förutsättningar och gör en växtnäringsbalans. Ni gör en rundvandring på gården och diskuterar de olika delarna av produktionen. Baserat på vilka vinster som finns att göra för både gårdens ekonomi, minimerat näringsläckage och minskade växthusgasförluster gör ni en gemensam rådgivningsplan för fortsättningen. Planen innehåller de framtida rådgivningsbesök som ni gemensamt kommit fram till passar bäst för din gård.

Uppföljningsbesök 1B

När du fått alla besök i rådgivningsplanen kommer du att få ett uppföljningsbesök. Det brukar normalt vara efter tre år och fyra till sex besök. Målet med besöket är att du ska få svart på vitt vilka framsteg du har gjort för att förbättra miljön. Du och rådgivaren diskuterar vilka åtgärder som du har gjort på gården och vad som fungerat bra och mindre bra. Ni gör en ny växtnäringsbalans och fyller i en enkät om gårdens åtgärder. Ni tar tillsammans ställning till om ytterligare rådgivning behövs och gör i så fall en ny plan för de kommande tre åren.

Fosfor och kväve

Upprepade växtnäringsbalanser 10 D

Genom att göra en växtnäringsbalans kan du följa upp flödena av växtnäring på din gård. Den ligger även till grund för mycket av Greppa Näringsens rådgivning och det kan därför vara av intresse att göra flera växtnäringsbalanser. Det finns flera olika varianter av rådgivningar med växtnäringsbalanser beroende på vilken inriktning din gård har.

Kvävestrategi på gårdar med stallgödsel 11Ab

Innehållet och målen för modul 11Ab är samma som för modul 11Aa förutom att rådgivaren tar hänsyn till kväveinnehållet i din stallgödsel vid beräkningarna. Med hjälp av stallgödselkalkylen som finns i dataprogrammet VERA visar rådgivaren hur en ändrad strategi för spridning av stallgödsel kan påverka både ekonomin och kväveutnyttjandet.

Fosforstrategi 11b

Målet med rådgivningen är att ta fram en gårdsanpassad strategi för fosforgödslning, val av brukningsmetoder och övriga åtgärder som minimerar fosforförluster och jordtransport till vatten och gör att fosfor utnyttjas optimalt med hänsyn till ekonomi och miljö.

Tillsammans går du och rådgivaren igenom din senaste markkarta, växtnäringsbalans, växtföljd och gödslingsplan och diskuterar fosforgödslingsstrategin på gården som helhet och för olika grödor. Med hjälp av din lokalkännedom, rådgivarens erfarenhet, markkarta, vattenkartan i VISS och annat kartmaterial och genom att titta i terrängen diskuterar ni var det finns risk för läckage av fosfor och vilka åtgärder som kan vara lämpliga att sätta in.

Viktiga delar vid bedömningen är markens innehåll av lättillgänglig fosfor, jordarten, dräneringens funktion, markstruktur, fältets lutning och bearbetning. Har du djurproduktion går ni också igenom hur du fördelar stallgödseln mellan olika fält och om det finns möjligheter att minska mängden fosfor i foderstaten. Vid behov diskuterar ni även eventuella möjligheter att sälja gödsel från gården. På växtodlingsgårdar diskuterar ni möjligheten att ta emot stallgödsel eller andra organiska gödselmedel. Tillsammans gör du och rådgivaren ett förslag till åtgärder som optimerar fosforgödslingen och minimerar risken för förluster.

Kvävestrategi på gårdar med ekologisk produktion 11 E

Målen med rådgivningen är att hitta en medveten strategi för kvävegödslingen som gör att växtnäringen utnyttjas optimalt med tanke på din ekonomi, minskat läckage och växthusgasutsläpp samtidigt som rotogräsen hålls på en rimlig nivå. Rådgivningen går ut på att optimera gårdens kväveutnyttjande genom bättre styrning av kvävegödslingen. Rådgivaren utgår från din senaste växtnäringsbalans, växtföljd och gödslingsplan och beräknar vilket kväveläckage som nuvarande gödslingsplan ger. Rådgivaren gör tillsammans med dig förslag till åtgärder som optimerar kvävegödslingen samtidigt som ni tar hänsyn till efterverkan av grön-gödslingsvallarna och av andra kvävefixerande grödor.

Ni tittar också på hur kväveläckaget kan minskas vid mekanisk ogräsbekämpning och annan jordbearbetning. Kväveläckaget för gården med nuvarande odling jämförs med resultaten efter föreslagna åtgärder. En rundvandring i fält görs också under växtsäsong för att studera problemen med rotogräs. Planera tillsammans en odlingsstrategi som bidrar till en uthållig växtföljd mellan olika grödor avseende förfruktsvärde, ogräs och sjukdomar.

Grovfoderodling 15 A

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om var i grovfoderkedjan som förluster av växtnäring uppstår och vad du kan göra för att minska förlusterna. Tillsammans med rådgivaren diskuterar du din målsättning när det gäller kvaliteten på grovfodret. Dagens värden för fodrets halt av energi, råprotein, torrsustans, fiber och mineraler jämförs med de mål ni satt upp vid tidigare rådgivning. Ni diskuterar även om eventuella brister i mjölk kvaliteten gör att gårdens grovfoderkedja och stallgödselhantering bör ses över.

Rådgivaren går därefter igenom din grovfoderodling när det gäller bland annat skördesystem, brytningstidpunkt för vallarna och konserveringsteknik. Även eventuell produktion av majsensilage diskuteras för att uppnå en god total kvalitet på grovfodret. Rådgivaren kommenterar din gödslingsplan. Ni diskuterar om stallgödselspridning och tidpunkt för vallbrott kan förändras så att riskerna för förluster av växtnäring minskar samtidigt som risken för sporer i mjölk och körskador minimeras. Risken för lustgasavgång på vallarna och andra utsläpp av växthusgaser i grovfoderkedjan kommenteras. Därefter gör ni tillsammans en gödslingsplan för vallarna framförallt när det gäller kväve och kalium.

Markavvattning

Översyn dränering 14D

Målet med modulen är att beskriva de skötselinsatser eller åtgärder som behövs för att optimera gårdens dränering. Den ger dig också koll på gällande lagar och regler samt vilken miljöhänsyn som du behöver ta när du gör förändringar i din dränering.

Rådgivaren börjar med att gå igenom dräneringens påverkan på avkastningen på dina fält och hur dräneringens funktion hänger ihop med växtnäringsläckage och växthusgasutsläpp. Ni går tillsammans igenom kartmaterial som till exempel;

- › Markkarta
- › Täckdikningsplaner
- › Plankartor eller profilritningar från markavvattningsföretag
- › Skiss på skyddszoner, lägen för täckdikningsögon eller områden med vattenproblem

En liten fältvandring görs där du och rådgivaren diskuterar fält som är speciellt utsatta för vattenproblem nu och i framtiden. Med hjälp av detta underlag diskuterar ni om det finns speciella underhållsbehov och om dimensionen på dräneringen är tillräcklig både på kort och lång sikt i ett förändrat klimat. Rådgivaren gör ett förslag på åtgärdsplan som kan innehålla förslag på var rensning kan behövas eller

om eventuell ny täckdikning behövs, ifall det finns juridiska begränsningar och ifall vissa områden kanske kan avsättas till.

Underhåll av diken 14U

Målet med rådgivningen är att få förslag på åtgärder för underhåll av diken och vilka åtgärder som är viktiga för att dräneringen ska fungera. Fokus ligger på huvudavvattningsens öppna och täcka diken (rörledningar). Det förändrade klimatet med risk för allt kraftigare nederbörd ställer hårdare krav på att jordbrukets diken fungerar för att inte fält och marker ska svämma över. Samtidigt är regelverket inte alltid lätt att tolka. Rådgivaren ger dig kunskap om de lagar och regler som du som lantbrukare har skyldighet att följa kring dikesunderhåll.

Tillsammans med rådgivaren görs en fältvandring för att kolla berörda dikens status. Ingår diket i markavvattningsföretag kan 3-4 delägare av markavvattningsföretaget vara med under fältvandringen.

Om intresse finns kan 3-4 ytterligare personer, t ex grannar eller deltagare i ett eventuellt markavvattningsföretaget vara med under fältbesöket. Ni går igenom kartmaterial som till exempel:

- › Plankartor, profilritningar och annat kartunderlag för eventuella markavvattningsanfälligheter
- › Jordarts- eller lerhaltskarta eller en aktuell markkarta
- › Karta som visar lägen för eventuella täckdikningsögon, områden med vattenproblem
- › Karta som visar närliggande skyddade områden

Rådgivaren ger dig förslag på underhållsåtgärder som bevarar diketets förmåga att avleda överskottsvatten så att förutsättningarna för en lönsam och resurseffektiv jordbruksproduktion inte försämras.

Klimat och energi

Klimatkollen (djurgårdar) 20B

Vad är stort och smått på din gård när det gäller klimatfrågan? Var finns potentialen till förbättringar? Klimatkollen ger dig en första koll på läget. Målet är att ge dig bättre koll på jordbrukets förluster av växthusgaser i olika delar av produktionen. Du och rådgivaren gör en beräkning av växthusgasutsläpp på gården med hjälp av uppgifter om vad som förs in till gården och vad gården producerar. Ni diskuterar vad som är stort och smått och var i produktionen det är väsentligt att gå vidare med åtgärder. Vid ett uppföljande telefonsamtal diskuterar ni hur du kan gå vidare med rådgivning på området och om du har möjlighet att få en subventionerad energikartläggning.

Viktiga frågor att jobba vidare med ur klimatsynpunkt är ofta kvävehushållning, utfodring, foderproduktion, förbättrad markstruktur och energieffektivisering. Rådgivaren kommer också guida dig vidare till särskilda satsningar inom bioenergi och andra klimat- och energiaktiviteter i länet.

Energikollen enskild rådgivning djurgårdar 21 C

För dig som har djur finns möjlighet att för 10 procent av kostnaden få hjälp av en rådgivare som går igenom energianvändningen i din produktion. Du och rådgivaren kartlägger gårdens direkta energianvändning. Du och rådgivaren gör en åtgärdsplan och rådgivaren gör en enkel lönsamhetsberäkning på de möjligheter som finns att spara energi och ekonomi med olika åtgärder.

Utfodring nöt

Upprepad växtnärbalans (gårdar med grovfoderproduktion) 40 B

Genom att göra en växtnärbalans kan du följa upp flödena av växtnäring på din gård. Den ligger även till grund för mycket av Greppa Näringens rådgivning och det kan därför vara av intresse att göra flera växtnärbalanser. Det finns flera olika varianter av moduler med växtnärbalanser beroende på vilken inriktning din gård har.

Kontroll av foderstater (mjölkkor) 41 A

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ni diskuterar också möjligheten att minska gårdens klimatpåverkan genom att minska foderinköpen samt hur foder och djurens produktion påverkar metanavgången.

Du och rådgivaren hittar lösningar för att anpassa utfodringen så att kväve- och fosforutnyttjandet hos dina mjölkkor optimeras. Med de uppgifter som du har i kokontrollen eller liknande data justerar rådgivaren din foderstat. Den nuvarande foderstaten går igenom och bland annat råproteinhalt och fosforinnehåll tas fram och diskuteras. Rådgivaren bedömer om det är möjligt för dig att sänka råproteinhalten i foderstaterna, utan att det påverkar produktionen negativt. Rådgivaren presenterar ett förslag till förbättrade foderstater. Ni gör tillsammans en målbeskrivning för vilket grovfoder som är önskvärt framöver och om gården kan minska inköpen av foder genom att utnyttja egenproducerat foder bättre. Målbeskrivningen ger ett bra underlag till en eventuell grovfoderrådgivning.

Kontroll av foderstater (nöt och lamm) 41B

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ni diskuterar också möjligheten att minska gårdens klimatpåverkan genom att minska foderinköpen samt hur foder och djurens produktion påverkar metanavgången.

Du och rådgivaren hittar lösningar för att anpassa utfodringen så att kväve- och fosforutnyttjandet hos dina köttdjur, kalvar, ungdjur eller lamm optimeras. Du diskuterar med rådgivaren den tillväxtplanering du har för dina djur och

hur du kontrollerar djurens tillväxt. Med utgångspunkt från dina uppgifter om inkalvningsålder, rekryteringsprocent, vägningar och slaktdata, justerar rådgivaren dina foderstater med tanke på att kväve och fosfor ska utnyttjas så väl som möjligt utan att minska lönsamheten. Ni gör tillsammans en målbeskrivning för vilket grovfoder som är önskvärt framöver. Målbeskrivningen ger ett bra underlag till en eventuell grovfodermodul.

Endags utfodringskontroll, mjölk/nöt 41 C

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ett bättre utnyttjande av näringsämnen är ett bra sätt att minska ammoniak, lustgas och metanavgången från djuren.

Rådgivningen går ut på att ni gör en kontroll av verklig utfodrad mängd foder och därmed mängderna kväve och fosfor som utfodras som ni sedan jämför med planerad mängd. Innan besöket ska du relativt nyligen ha vägt utfodrat foder under en dag och tagit fram aktuella uppgifter om antal djur, dina foderstater, foderanalyser och mjölkleveranser. Rådgivaren jämför innehållet av fosfor och kväve i det som utfodrats med den tillförsel som var planerad. Ni diskuterar hur en eventuell överutfodring påverkar ekonomin, växthusgasutsläppen och näringsöverskotten. I åtgärdsplanen ges ett förslag till en justerad foderstat och hur spillet kan minska.

Betesstrategi 41 A

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om näringsförlusterna vid betesdrift och öka utbytet av betet. Rådgivningen går ut på att optimera betessystemen och betesutfodringen för att öka växtnäringsutnyttjandet. Rådgivaren går igenom dina foderstater, ditt betessystem, skötsel av betena, hur du utformat rastfällor, fröblandningar och hur dessa saker påverkar näringsläckage, växthusgasutsläpp och parasitförekomsten. Rådgivaren beräknar vid behov växtnäringsbalanser för gårdens beteskategorier med utgångspunkt från betesfoderstaterna. Rådgivaren föreslår förändringar av ditt betessystem, din betesskötsel och tillskottsutfodring.

Stallmiljö

Stallmiljö och yttre miljö 30 A

Målet med rådgivningen är att göra dig medveten om hur du kan påverka djurens hälsa, foderutnyttjande, ammoniakavgång samt eventuellt förlusterna av växthusgaser när du gör förändringar i ditt stall.

Rådgivaren går tillsammans med dig igenom miljön i ditt stall. Följande bör ingå i genomgången om det är relevant för det aktuella stallet när det gäller temperatur, relativ fuktighet, värmebalans och ventilation samt mäter luftens ammoniakhalt. Ni diskuterar hur du kan minska halten genom förändringar i stallet. Ni diskuterar även utformningen av gödselbehållare, uppsamlingsfällor samt drivningsvägar och andra ytor närmast stallet. Slutligen gör rådgivaren en lista över åtgärder som kan vara lönsamma i ditt stall och som minskar växtnäringsförlusterna.

Byggplanering 30C

Målet med rådgivningen är att tidigt i byggplaneringen göra dig medveten om hur du kan påverka djurens hälsa, foderutnyttjande, ammoniakavgång samt eventuellt förlusterna av växthusgaser när du ska bygga ett stall. Det är när nyinvesteringar i teknik och logistik är på gång som det går att göra de verkligt klimatsmarta valen som håller både för miljön, djuren och plånboken på sikt. Ni tittar även översiktligt på hur energianvändningen kan optimeras.

Du och rådgivaren gör en analys av en planerad om- eller nybyggnad för att ta fram förslag som ger bästa miljö och ekonomi. Rådgivaren går med tanke på växtnärings- och växthusgasförluster, djurmiljö och energiåtgång igenom din byggplan när det gäller system för ventilation, gödselytor, utgödsling, utfodring med mera. Rådgivaren granskar även den planerade utformningen av ytor närmast stallet. Ni diskuterar de mest optimala lösningarna med tanke på både miljö, ekonomi och ett förändrat klimat i framtiden. Rådgivaren presenterar förslag till systemval.

